

75 JAAR INTERNATIONALE WALVISVAARTCOMMISSIE

Een reden om te feesten?

Jan Haelters

De afbouw van de jacht op walvissen verliep traag en chaotisch. Het is een verhaal van het op industriële schaal uitroeien, van het negeren van wetenschappelijk advies in functie van economische belangen, manipulaties en bedrog, en van een organisatie niet bij machte om orde te scheppen.

EEN VERDRAG VOOR HET VERDELEN VAN WALVISSEN

Walvisvangst is bijna zo oud als de zeevarende mens. Pas toen zich in het begin van de 20^e eeuw een ware industrie ontplooid rond Antarctica, greep men in. De jacht op walvissen met snelle, wendbare jaagboten en fabrieksschepen – waarop de dieren verwerkt werden tot traan ('pelagische jacht') – bedreigde de stocks en de industrie zelf. Daarom ondertekenden 15 walvisvarende landen in 1946 een verdrag, vooral gericht op de regulatie van de pelagische jacht in zuidelijke wateren, en met als uitvoerend orgaan de Internationale Walvisvaartcommissie (IWC). Initieel was de IWC niet erg succesvol: er heerste chaos kort na de tweede wereldoorlog, gebieden voor walvisvaart bevonden zich buiten de jurisdictie van staten, er was amper controle, er werd gefoefeld met data en schepen droegen een vlag van een niet gebonden land.

Intussen stonden enkele soorten walvissen er heel slecht voor. Trage zwemmers die dicht bij de kust leven, waren "bijna volledig op" na eeuwenlang bejagen: de grijze walvis, de noordkaper en de zuidkaper. Daarnaast maakte men in veel landen jacht op pot- en vinvissen vanaf walvisstations aan land. Van de dieren, geharpoeneerd net buiten de kust, werd de blubber aan land tot walvistraan of *smeer* (of zeep, margarine en zalf) verwerkt, het vlees tot mensen- of dierenvoer en meststoffen, en de baleinen tot korsetten of parasols.

TRAGE WEG NAAR STOP-ZETTING COMMERCIËLE JACHT OP GROTE WALVISSEN

Kort na de oprichting van de IWC waren er al signalen dat het niet goed ging met de grote baleinwalvissen in het zuidpoolgebied. Nederland en het Verenigd Koninkrijk stopten in de jaren 1960 met de pelagische walvisjacht vanwege steeds minder rendabel. Er waren nog nauwelijks blauwe vinvissen en steeds vaker richtte men de harpoenen op de dwergvinvis, lang buiten schot gebleven

vanwege zijn commercieel weinig interessante grootte. In de jaren 1970 keerde ook het publiek zich tegen de walvisjacht: beelden van milieuactivisten die zich met snelle bootjes tussen het harpoenkanon van een walvisvaarder en een walvis wringen, gingen de wereld rond. Er kwamen restricties in het verhandelen van walvisproducten en steeds meer landstations gingen dicht. Voor een moratorium op de commerciële jacht op grote walvissen was het wachten tot 1986. Al deed niet iedereen mee. Japan startte een jacht 'voor wetenschappelijke doeleinden' tot het in 2018 de IWC verliet en weer walvissen ging jagen in eigen wateren. In IJsland is er nog jacht op dwergvinvissen en gewone vinvissen, en ook dit jaar zou er walvisvangst plaatsvinden. De laatste walvissen werden er gedood in 2018, en men is van plan volledig te stoppen in 2024: walvistoerisme is veel lucratiever. Noorwegen bejaagt nog dwergvinvissen. Ook enkele inheemse volkeren bejagen nog walvissen.

DE IWC STREEFT NU NAAR DE BESCHERMING VAN ALLE WALVISACHTIGEN

Na het instellen van het moratorium breidde de IWC zijn actieterrein uit naar alle walvisachtigen en hun groeiende problemen: gerichte en incidentele vangst, aanvaringen met schepen, walvistoerisme, onderwatergeluid, vervuiling en de effecten van klimaatveranderingen.

Waar het voor de buitenwereld de positieve kant lijkt uit te gaan, is dat slechts voor enkele walvissoorten het geval. Voor de baiji, een dolfin uit de Yangtze rivier, is het al te laat: de soort is uitgestorven in 2002. In de Atlantische Oceaan leven nog amper 350 noordkapers en het blijft bergaf gaan voor de soort. Nog sterker bedreigd is de vaquita, een bruinvis uit de Golf van Californië, vaak bijgevangen tijdens (illegale) visserij op de totoaba, een vis waarvan de zwemblaas een fortuin waard is in de traditionele Chinese geneeskunde. Bij het schrijven van dit stuk waren nog amper een tiental vaquitas in leven. En er zullen er nog volgen: rivierdolfijnen en enkele dolfinensoorten voorkomend bij de kusten van Afrika, Azië en Nieuw-Zeeland zijn sterk bedreigd. Het leefgebied van enkele Arctische walvisachtigen krimpt steeds verder door een veranderend klimaat.

HET TIJ KEREN?

Voor veel soorten is een betere bescherming van hun leefwereld dringend nodig. Daar kan iedereen aan bijdragen door zijn levensstijl aan te passen en meer na te denken over consumptie van energie, grondstoffen en afgewerkte producten. "We are all whalers" stelt dierenarts en walvisexpert Michael Moore in de titel van zijn boek. Ons gedrag heeft, ver van ons bed, een invloed op het leefgebied van walvissen, en op hun voortbestaan. *We are all whalers - but we don't have to be.*



Een gewone vinvis (*Balaenoptera physalus*) vanuit de lucht (Shutterstock).